

RENEŠANSA

Preporod, ponovno rojstvo

1. ČASOVNA UMESTITEV

Renesansa zajema konec srednjega in začetek novega veka (15. in 16. stoletje)

Ločimo tri podobdobja:

- 1.) zgodnja renesansa (začne se v Italiji v 14. stoletju in traja do leta 1500)
- 2.) visoka renesansa 1500 - 1550
- 3.) pozna renesansa 1550 - 1600

2. ZGODOVINSKI DOGODKI IN ODKRITJA V TEM ČASU

- Leta 1492 Kolumb odkrije Ameriko.
- Leta 1517 Martin Luter objavi 95 tez proti katoliški cerkvi v Wittenbergu. Pride do protestantizma - nove vere in do verskih vojn med katoličani in protestanti.
- Turški vpadi v Evropo
- Kmečki upori

3. GLAVNA ODKRITJA

- Izum kompasa (s pomočjo kompasa pljujejo po svetu - Kolumb, Vasco de Gama, Magellan)
- Izum smodnika (konec viteštva)
- Izum tiska (Guttenberg)
- Izum papirja (nadomesti drag pergament)
- Nikolaj Kopernik odkrije, da je center vesolja sonce in se zemlja vrti okoli sonca.

Zaradi izuma kompasa pride do začetkov kolonializma.
Zaradi novih izumov je prišlo do začetka kapitalizma.

Glavno gibanje v tem času je humanizem. To je kulturno gibanje, ki se je zgledovalo po antiki. V ospredje so postavljali lepega, izobraženega, aktivnega človeka, ki si sam kroji usodo.

Razlike med renesanso in srednjim vekom:

Srednji vek	Renesansa
Ideal je Bog	Ideal je vsestransko razvit človek
Odrekanje užitkom	Uživanje življenja
Človekovo telo je slabo	Človekovo telo je lepo, dobro - vse kar je v človeku je dobro
Življenje v onostranstvu	Življenje na tem svetu
Narava jih ne zanima	Občudujejo naravo

Glavna dela:

a.) LIRIKA

Petrarka – poleg duhovnih pesmi je pisal tudi ljubezenske sonete, ki jih je posvetil Lauri, ki ji je pisal pesmi tudi, ko se je že poročila. Mnogi so ga posnemali, to imenujemo petrarkizem.

b.) EPIKA

V tem času postane popularna novela. Giovanni Boccaccio napiše zbirko stotih novel z naslovom Dekameron. 10 mladih Firenčanov se v strahu pred kugo zateče v vilo, kjer se kratkočasijo tako, da si 10 dni pripovedujejo novele. Glavna tema teh novel je ljubezen.

Vrh renesančne epike predstavlja Cervanesov roman Don Kihot. Don Kihot prebere toliko viteških romanov, da se mu na koncu zmeša in še sam hoče postati vitez, čeprav jih ni več. Živi v iluziji, v svojem sanjskem svetu in si domišlja, da rešuje svet, vendar vedno nasrka. Bojuje se z mlini na veter in misli, da so velikani. Šele na smrtni postelji spozna, da je živel v iluziji, v svojem sanjskem svetu.

To delo je izšlo v dveh delih. Leta 1605 in 1615.

William Shakespeare

ROMEO IN JULIJA

1. RENESANČNO GLEDALIŠČE

Doseglo je vrh v pozni renesansi (po letu 1550) v Angliji za časa kraljice Elizabete I., zato imenujemo to gledališče tudi elizabetinsko gledališče. V Angliji je gledališče v tam času doživelo velik razcvet. Bila je glavna zabava ljudi, bilo je zelo popularno. Obiskovali so ga vsi sloji. Tudi kraljica je denarno podpirala gledališče. Največji dramatik tega časa je bil William Shakespeare, ki je bil lastnik gledališča The Globe, ki še danes obratuje.

2. ZNAČILNOSTI GLEDALIŠČA:

a.) **OBLIKA** – gledališče je bilo okroglo osmerokotno ali štirikotno. Ni bilo pokrito, izjema so bili balkoni. Okrog gledališča je bila stena. Na notranji strani pri leseni steni so bile galerije in lože. To je prostor za 4 osebe, za bogatejše gledalce, v sredini je bil prazen prostor – dvorišče, kjer so revnejši gledalci stali. Tla so bila pokrita z orehovimi ali lešnikovimi lupinami.

b.) **ODER** – je segal daleč med gledalce. Obkrožen je bil z gledalci. Del odra je bil zakrit z zaveso, za posebne prizore.

c.) **GLEDALCI** – revnejši so stali, bogati so sedeli. Gledalci so komentirali dogajanje na odru in igralci so morali improvizirati (sprti si izmišljevati). Med gledalci ni bilo žensk.

č.) **IGRALCI** – igrali so le moški, ženske vloge so igrali fantki. Moški imajo daljše govore. Igralci so imeli razkošne kostume.

d.) **ORGANIZACIJA** – predstave so bile ob 2h, 3h. Eno uro pred predstavo so izobesili zastavo. Gledališča so bila za več tisoč ljudi.

e.) **IGRE** – teme: zgodovina, literatura, kraljevske kronike. Ni trojne enotnosti. Odvija se na različnih krajih in traja dalj časa.

3. WILLIAM SHEAKESPEARE

Bil je pesnik, dramatik, režiser, igralec, lastnik gledališča. Rojstni kraj Stratford vpon Aron.

Glavna dela so tragedije: Romeo in Julija, Hamlet, Machbet, Othello, Kralj Lear.

4. SNOV ZA ROMEA & JULIJO

Zgodbo o Romeu in Juliji je vzel Sheakespeare od Danteja in od italijanskih novel.

5. ZGODBA

Imamo dve sprti družini. Družino Capulet (Julija) in družino Monteg (Romeo).

Romeo se odloči, da bo odšel na ples v maskah k družini Capulet. Romeo sreča Julijo in se zaljubita en v drugega. Dobita se na vrtu, kjer se odločita za skrivno poroko. Naslednji dan ju na skrivaj poroči menih Lorenzo, ki upa, da bo na ta način pobotal sprti družini.

Pride do spopada med družinama Yapulet in Monteg. Thybalt (Julijin bratranec) ubije Romeovega prijatelja Mercutia, zato Romeo ubije Thybalta in je zato izgnan iz Verone drugače ga čaka smrt. Romeo preživi poročno noč z Julijo, nato pa se poslovil od nje.

ODLOMEK

1. Kaj najprej zahteva Julija od Romea? Kako potem spremeni svojo zahtevo? Zakaj?

Julija najprej želi, da bi Romeo ostal še nekaj časa pri njej. Potem si premisli in mu reče naj gre. Svojo zahtevo je spremenila zato, ker ga je ljubila in si ni želela, da bi ga ubili.

2. Kako želi Romeo ustreči Juliji? Zakaj?

Romeo res želi ostati. Zato, ker jo ljubi.

3. Kakšno je njuno slovo?

Njuno slovo je žalostno.

4. Kaj slutita in kaj upata?

Slutita, da se bo zgodilo nekaj slabega. Upata, da se bosta še kdaj videla.

Nadaljevanje vsebine

Romeo odide v Montovo. Oče Capulet zahteva, da se Julija v dveh dneh poroči s Parisom (da ne bo žalovala za Thybaltom). Julija gre do Lorenza. Ta ji priskrbi napoj, ki te napravi za en dan mrtvega. Julija navidezno umre. Položijo jo v grobnico. Lorenzo skuša obvestiti Romea, da je Julija le navidezno mrtva. Vendar tega sporočila Romeo ne dobi, ker je kuga v Montovi. Romeo pa dobi sporočilo, da ja Julija mrtva in, ko to izve se odloči, da se bo še sam ubil. Romeo kupi strup. Pride do Julijinega groba. Spopade se s Parisom in ga ubije, nato izpije strup in umre. Potem se zbudi Julija. Vidi, da je Romeo mrtev in se ubije z njegovim bodalom. Po njuni smrti Lorenzo pove staršem vso zgodbo. Družini Capulet in Monteg se pobotata.

Literarna vrsta:

TRAGEDIJA (dramska igra s tragičnim koncem)

TRAGIČNOST ROMEA IN JULIJE

Romeo in Julija si prizadevata za pozitivno vrednoto, za ljubezen, vendar pa zaradi družbenih okoliščin (sprti sta njuni družini) in nesrečnih naključij (Romeo ne dobi sporočila, da je Julija le navidezno mrtva, Lorenzo za las zgreši Romea, zaljubita se ravno dva iz sprtih družin).

SPOROČILO, IDEJA

Treba je dopustiti, da ljubezen živi svoje življenje, je ne ovirati, ker je to nekaj naravnega.

PODOBNOСТИ MED ROMEOM IN JULIJO IN KRALJEM OJDIPOM

Obe dve sta tragedije

Obe deli spadata v dramatiko

V obeh delih imamo tragične junake

RAZLIKE MED ROMEOM IN JULIJO IN KRALJEM OJDIPOM

Za propad Ojdipa so krivi Bogovi. Romeo in Julija propadeta zaradi družbenih razmer, nesrečnih naključij.

Kralj Ojdip je ANALITIČNA drama, Romeo in Julija je **SINTETIČNA drama** (zgodba se od začetka do konca odvija pred našimi očmi).

V Kralju Ojdipu imamo trojno enotnost, v Romeu in Juliji pa nimamo enotnosti časa (zgodba se odvija več dni), ni enotnosti kraja (igra se odvija na večih krajih).

TRUBAR - PROTI ZIDAVI CERKVA

1. Vsebina odlomka
2. Protestantske značilnosti
3. Jezik
4. Reformacija na splošno
5. Reformacija na Slovenskem